

a/ Rozpoznanie historyczne

Garbarnia Pejsacha Brikmana jest jedną z najstarszych w Lublinie i jedną z dwóch, które zachowały niezmieniony profil produkcji od momentu powstania (oczywiście należy uwzględnić wprowadzanie coraz to nowszych metod produkcji), do dnia dzisiejszego. Początki garbarni przypadają na lata 80-te XIX w., czyli okres "boomu" inwestycyjnego, jaki w tym czasie panował w Lublinie. Według archiwalnego katalogu firm z 1918 r. garbarnia została założona w 1883 r. Położona w dogodnym miejscu, nad rzeką, za miastem rozwijała się stosunkowo płynnie i bez poważniejszych trudności. Wydaje się, iż już wówczas powstał murowany budynek fabryczny, zachowany do chwili obecnej, jakkolwiek przebudowany i wkomponowany w późniejszą zabudowę (il.2). Pozostałe obiekty były drewniane, co widać jeszcze na planach z 1920 r. Po tej dacie nastąpiła rozbudowa fabryki o filtry do oczyszczania ścieków oraz nowe pomieszczenie do tłoczenia kory. Kolejnym etapem rozwoju firmy, nadal co jest godne podkreślenia będącej własnością Brikmana, był 1934r., kiedy to powstały murowane budynki, przylegające do wcześniej już istniejącego oraz liczne drewniane szopy i magazyny (il. 1). W tym też czasie wybudowano nowy komin fabryczny według projektu inż. Lorenza Scherlaga z Lwowa. Tak ukształtowana zabudowa przetrwała do upaństwowienia w 1947r. W latach 50-tych połączono ją z działającą w pobliżu garbarnią Ajchenbauma i na bazie obu tych firm utworzono Lubelskie Zakłady Przemysłu Skórzanego. W tym czasie usunięto drewnianą zabudowę i w jej miejsce powstała nowa w całości murowana. W latach 70-tych rozebrano ceglany komin, a w jego miejsce postawiono nowy stalowy. Obecnie właścicielem firmy nadal pozostają LZPS.

b/ syntetyczny opis

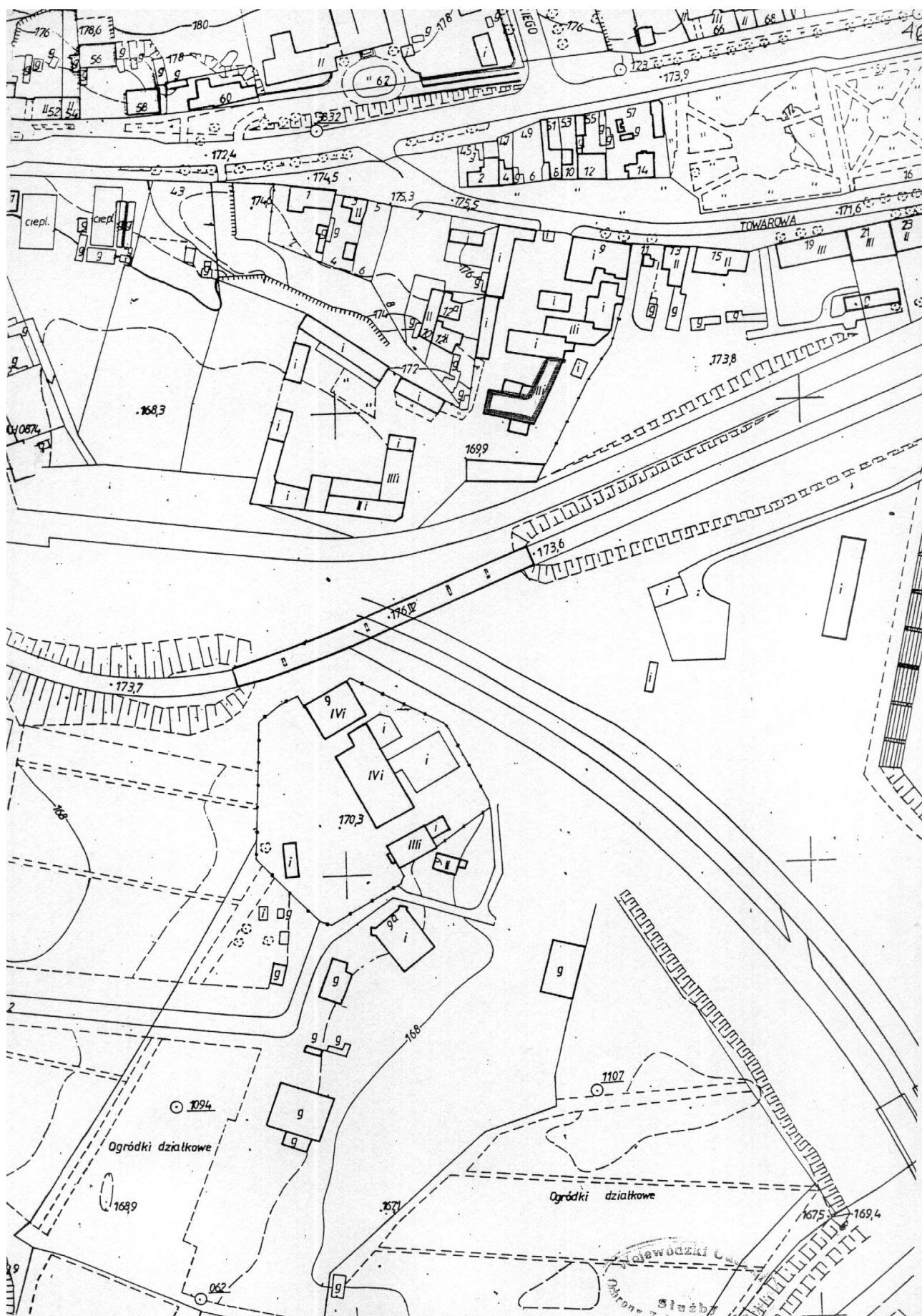
Garbarnia usytuowana jest we wschodniej części Lublina, w dzielnicy Kalinowszczyzna, przy ul. Towarowej 9. Z pierwotnej zabudowy zachował się piętrowy budynek, obecnie będący podstawą podkowiastego układu głównego trzonu zakładów. W zasadzie pozbawiony dekoracji architektonicznej, ograniczonej do gzymsów kordonowego i wieńczącego, nakryty dwuspadowym dachem, z prostokątnymi otworami okiennymi, w metalowych ramach okiennych. Ponadto od południa do w/w obiektu przylega budynek pochodzący z lat 30-tych XXw. również murowany, piętrowy z odcinkowo zamkniętymi otworami okiennymi, poniżej których szerokie gzymsy podokienne. Wnętrza obu budynków zachowały się w zasadzie bez poważniejszych przekształceń, jakkolwiek brak jest w nich pierwotnych urządzeń. Pozostałe obiekty powstały już po II wojnie światowej.

c/ stan zachowania

Budynki będące przedmiotem naszego zainteresowania zachowane są w dobrym stanie, czemu zapewne służyły przeprowadzone w ostatnim czasie remonty. O ich wartości decyduje przede wszystkim kontynuacja produkcji w jednym miejscu od 1883r. oraz zachowanie z tego okresu jednego budynku, pozbawionego jednak detalu architektonicznego, co w pewien sposób obniża jego wartość z konserwatorskiego punktu widzenia. Drugi obiekt z lat 30-tych XXw. winien być oceniany podobnie.

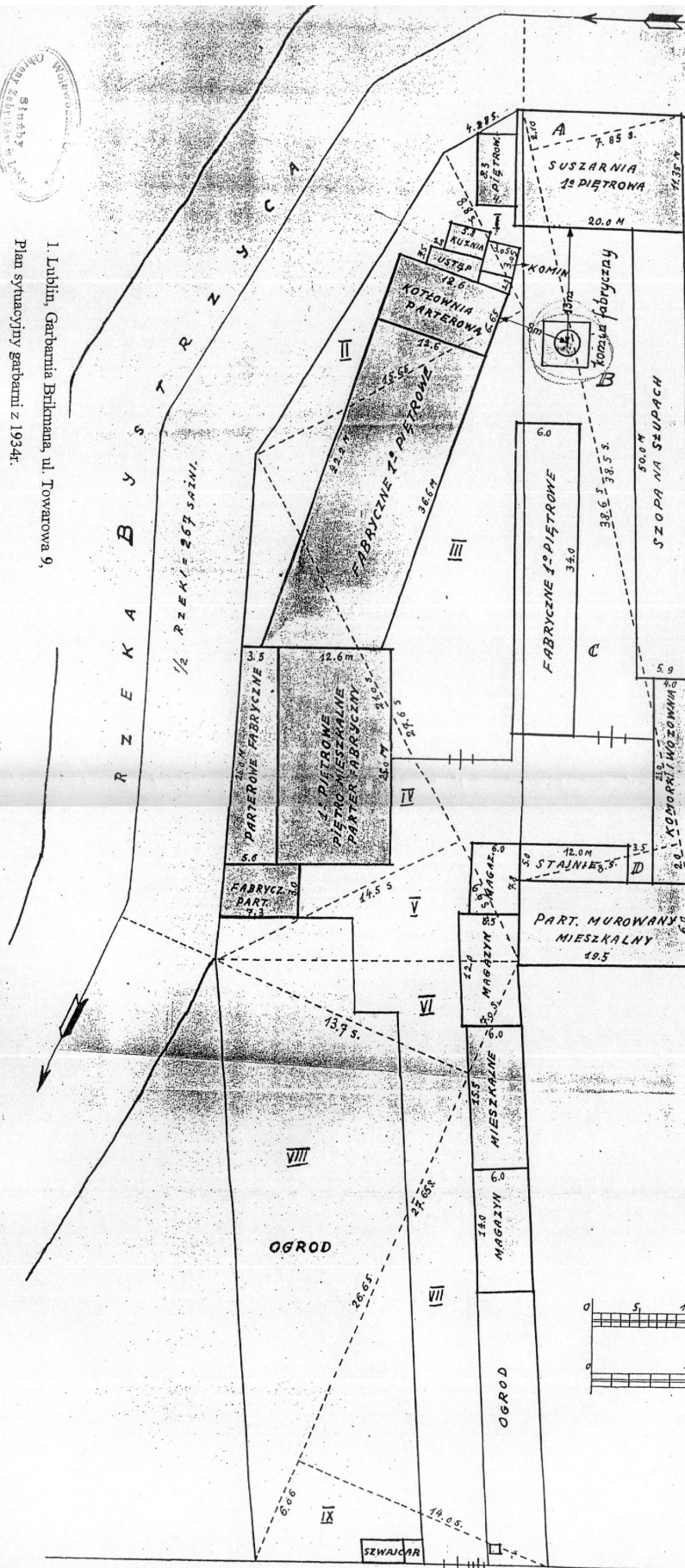
opr. J. Studziński

Materiały na których oparto opracowanie: Archiwum Państwowe w Lublinie, zespoły -Akta m. Lublina 1915-18 sygn. 1811, s. 233, 1812, s. 116, Urząd Wojewódzki Lubelski wydz. V-1420.

I. Lublin, Garbarnia Bratkowa, ul. Towarowa 9,
Plan sytuacyjny garbarni z 1934r.
oryg. w pos. APL, DWL WUB 1420

PLAN SYTUACJI

POSESI N°

w M. LUBLINIE

POWIERZCHNIA
OBJĘTA KSIĘGĄ HIPOTECZNĄ

Fig. I	$8.80 \times 4.28 =$
II	$15.6 \times 8.8 =$
III	$27.6 \times 15.6 =$
IV	$21.0 \times 14.5 =$
V	$14.5 \times 6.6 =$
VI	$13.1 \times 7.0 =$
VII	$27.6 \times 14 =$
VIII	$26.6 \times 13.7 =$
IX	$14.0 \times 6.0 =$

RAZEM S.

968.21 x 13.12034 = Łok

DOD. POŁOWA RZĘKI
SAZEN ROS. 267 = Łok.

RAZEM:

PLAC NIEZAHIPOTECZNY
KUPIONY NA MOCY AKTU

Fig. A	$7.85 \times 2.10 =$
B	$33.85 \times 7.85 =$
C	$38.6 \times 8.5 =$
D	$8.5 \times 2 =$

RAZEM

321.88 x 13.12034 = Łok

1:420

Zbiory AP w Lublinie

LUBLIN
J.

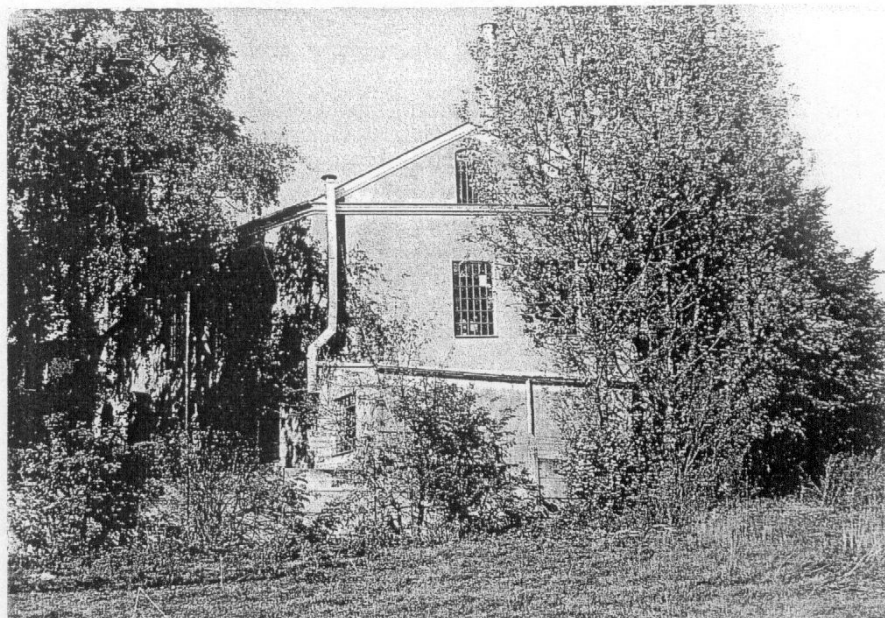

2. Lublin, Garbarnia Brikmana, ul. Towarowa 9

widok ogólny od pd.-wsch.

Fot. J. Studziński 1995, neg. w pos. PSOZ

3. Lublin, Garbarnia Brikmana, ul. Towarowa 9

fragm. powojennej zabudowy fabrycznej.

Fot. J. Studziński 1995, neg. w pos. PSOZ